

Veljmiesklubin kirjapiiri 25.5.2023

Kirsi Vähäkangas

Mihail Siskin: Sota vai Rauha – kirjoituksia Venäjistä ja lännestä (2019)

Suomentanut Sirpa Hietanen, WSOY 2023

”On raskasta olla venäläinen” alkaa tämä järkyttävä ja mielenkiintoinen valaistus Venäjistä kautta historian. Kirja on kirjoitettu 2019 eli reilusti ennen Ukrainan sotaa, mutta vuosia Krimin valloituksen jälkeen. Siskin vertaa Venäjää Saksaan, joka on tehnyt tiliä menneisyydestään, Venäjä ei. Stalin on taas arvossaan: ”...uudessa Venäjän imperiumissa Stalinin fasismia vaalitaan kaikin keinoin” (s. 83).

Venäjä käy sotaa länttä vastaan ja on saanut ainakin osan kansaa uskomaan, että Nato yrittää hajottaa Venäjän. Tämä ei pidä paikkaansa, mutta kansaa aivopestään. Kansainvälisen politiikan suhteen Venäjä taas yrittää hajottaa lännen rivejä kaikin mahdollisin keinoin. ”Kaikki Naton jäsenvaltioiden erimielisyydet ovat voitto Venäjän sodassa länttä vastaan.” (s. 119).

Kirja on siis Venäjän (ja Neuvostoliiton) historian analyysi, yritys selittää, mikä Venäjä on ja miksi se on sellainen kuin on. Ihmisten suhtautumista muihin kuvaa venäläinen sananparssi, joka kehottaa: ”Lyö omiasi, niin muut pelkäävät sinua” (s. 182). Samalla sivulla Siskin siteeraa Neuvostoliitossa kerrottua vitsiä, jonka mukaan tehtaan työläisten kokouksessa kerrotaan tehdystä päätöksestä, että kaikki hirttäytyvät. ”Onko kysymyksiä? Yksi käsi nousee: Saako johdolta köyden, vai pitääkö se tuoda kotoa?”

Siskinin mukaan mikään ei muutu Venäjällä johtajaa vaihtamalla! Kansaa on orjuutettu niin kauan, ettei heistä noin vain tule aktiivisia demokratian kannattajia. ”Valta tarvitsee köyhtyvää väestöä, jota on helppo manipuloida... Venäjältä puuttuu demokraattisen kansalaisyhteiskunnan tärkein tekijä, kansalaiset” (s. 183). Neuvostoliiton hajoamista ei seurannut positiivista kehitystä, vaan suuri sekaannus; tätä on edelleen ”demokratia” venäläisten silmissä. Ei ihme, ettei ”demokratiaa” juuri haluta.

Siskin ei siis selvästikään usko Venäjän kansan kykyyn saada aikaan muutosta. Tätä masentavaa johtopäätöstä mielestäni tukee se, että Venäjältä on paennut sodan alkamisen jälkeen paljon nuoria ja hyvin koulutettuja ihmisiä; siis niitä, joilla olisi ollut kapasiteettia vaikuttaa Venäjän kehitykseen, mutta mahdollisuuksia tulla toimeen myös lännessä. Rintamalla nuoria miehiä kuolee ja vammautuu, kyynistyy ja menettää henkisen terveytensä kymmenin tai sadoin tuhansin. Jäljelle jääneiden siviilien isänmaanrakkaus kanavoidaan sotakiikhoiluksi.

Kirjapiirin kymmenen osallistujaa olivat yhtä mieltä Siskinin kirjan tärkeydestä ja kirjallisista ansioista. Siskiniä onkin kirjan kirjailijaesittelyssä kerrottu verrattuna suuriin klassikoihin, kuten Tolstoihin, Tsehoviin ja Joyceen. Kieli on rikasta ja ajoittain lähes aforisminomaista. Siskin kirjoittaa esimerkiksi kulttuurista: ”Aina kun sota alkaa, kulttuuri kokee tappion” ja ”Viha on sairautta, kulttuuri lääkettä”, totuudesta: ”Venäjällä ’totuus’ on loppumatonta valhetta” ja ”Opimme sanomaan yhtä, ajattelemaan toista ja toimimaan kolmannella tavalla”, ja Venäjän historiasta: ”Venäjän historia puree aina häntäänsä”. Totalitarismin kierteestä Venäjä ei näytä pääsevän eroon. Vilkas keskustelu syntyi siitä, miten oikeudenmukaisesti kirja esittelee venäläisen ihmisen.

Kirjan viimeinen luku on ”Kirje Euroopalle poste restante”. Se on selvästi kirjoitettu myöhemmin kuin alkuperäinen kirja. Se on rakkaudentunnustus Euroopalle ja sen arvoille, jotka olivat hukassa,

kunnes Venäjä hyökkäsi Ukrainaan ja Eurooppa löysi jälleen itsensä. ”Tämä sota on muuttanut sinut (siis Euroopan) sellaiseksi kuin todella olet: yhdistynyt, vahva ja inhimillinen.” Siskin asuu perheineen Sveitsissä ja käy sieltä käsin aktiivista yhden miehen sotaa kirjoituksillaan.